

N:o 24.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 Mars 1882, kl. 8 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 3 § i Lagen angående eganderätt till skrift den 10 Augusti 1877.

Lag-Utskottet har från Andra Kammaren fått till handläggning emotaga en af Herr *Sigfrid Wieselgren* afgifven motion, N:o 1, hvaruti påyrkas skydd under vissa vilkor mot öfversättning af tryckt skrift.

Efter en återblick på frågans behandling under de förarbeten och öfverläggningar, som föregingo antagandet af nu gällande 1877 års lag angående eganderätt till skrift, samt med erinran, att vid antagandet af nämnda lag Riksdagen icke godkände det äfven då påyrkade skyddet mot öfversättning, utvecklar motionären på följande sätt sina åsikter i ämnet: »Han vågade tro att de år, som gått sedan 1877, icke lemnat den då i frågan åberopade rättsuppfattningen utan all utveckling. Det vore icke längre sällsynt att se arbeten, hvilka öfversatts från främmande språk, försedda med tillkännagifvande, det öfversättningen medgifvits af författaren, ehuru denne enligt vår lag icke egt minsta rätt att i sådant afseende öfver sitt arbete förfoga; och hvad anginge särskildt den dramatiska litteraturen, betraktade man såsom snart sagdt en dålig handling att utan föregående uppgörelse occupera en utländsk författares arbete, ehuru en sådan occupation vore lagligen berättigad samt enligt höga auktoritetens omdöme af patriotiska skäl nödvändig. Egde man icke rätt att af sådana förhållanden sluta, det allmänna rättsuppfattningen redan nått den utveckling, i saknad af hvilken den ännu för fem år sedan icke ansågs kunna tillåta då föreslaget öfversättningsskydd? — Men hinder för dettas anordnande ansåges väl fortfarande möta på grund af vår brist-

fälliga andliga odling och deraf följande behof att genom fri öfversättningsrätt främja spridningen af »kunskap och upplysning». — För så vidt denna åsigt stämplade svenska folket såsom andeligen torftigt och såsom därför nödsakadt att parasitiskt lefva på resultaten af andra folks vetenskapliga och litterära verksamhet, nekade motionären dess berättigande. Efter hans öfvertygelse behöfde vi icke den fria öfversättningsrätten för att fortfarande häfda vår ställning bland de bildade folken. Och långt ifrån att sagde rätt skulle utgöra något slags palladium för vårt folks fortskridande i »kunskap och upplysning», vågade motionären hålla före, att den verkat och verkade qväfvande å en viss och i sanning icke oviktig del af vår egen litteratur, samt att, hvad de flesta öfriga delar deraf anginge, den vore för dessas utveckling af allt för liten praktisk betydelse för att förtjena det höga anseende, man åt densamma velat häfda. — Motionären anför här åtskilliga sifferuppgifter, af hvilka han drager den slutsats, att öfversatta arbeten spelade en ganska oväsentlig roll inom litteraturgrenarne historia och politik samt naturvetenskap, men en desto större inom litteraturgrenarne barn- och ungdomsskrifter samt romaner, noveller och folksagor. Dessa siffror besvarade i motionärens tanke frågan, hvarför de svenska originalförfattarne inom sist anförda slag af litteratur i allmänhet utgjordes af nybörjare, hvilka visade större eller mindre anlag, men snart försvunne, aflösta af andra, hvilka i sin tur fore samma färd. De finge icke rum inom sitt lands litteratur — så lydde svaret; öfversättningarne sköte undan dem, gjorde dem öfverflödiga! Och man borde jemväl betänka, hurudana icke få af de arbeten vore, genom hvilkas öfversättande till vårt språk man ansåge vårt folks »kunskap och upplysning» befrämjas. Under det att somliga af dem bäst kunde betecknas såsom värdelösa, måste deremot andra stämplas såsom riktande blott vår *usla* litteratur.

Då emellertid den fria öfversättningsrätten icke ens med hänsyn till öfversättningarne sjelfva verkade välgörande, utan åstadkomme en täflan mellan förläggarne, i hvilken den sämst gjorda och därför ock billigaste öfversättningen, med undanträngande af den bättre och dyrare, vanligen vunne mesta spridningen och medförde största inkomsten;

då författarens anspråk att få tillgodogöra sig den vinst, hans arbete äfven genom dess öfversättande kunde inbringa, numera allt allmännare uppfattades såsom med både billighet och rätt öfverensstämmande;

då metoden att, under åberopande af vårt folks bildningsbehof, undandraga sig erkännandet af sagde rätt för hvad anginge utländska författare i sig inbegrepe ett åläggande för de svenska skriftställare, hvilkas arbeten öfversattes på främmande språk, att för främjandet af svenska folkets »kunskap och upplysning» underkasta sig mistningen af den vida öfvervägande inkomst, de genom sin verksamhet kunde påräkna, men krafvet på en sådan

uppföring af desse få, förtjente medborgare hvarken vore särdeles ädelsinnadt eller kunde anses medföra något afsevärdt gagn, utan tvärtom i sina följder skadligt påverkade den inhemska litteraturen och det nationella lifvet;

samt då slutligen i allt fall vårt land icke länge torde kunna undandraga sig att *åtminstone i någon mån* gifva erkännande och utrymme åt en rättsgrundsats, som inom de stora kulturstaternas lagstiftningar redan gjort sig gällande;

föreslår motionären »att Riksdagen må för sin del besluta:

dels att 3 § af Kongl. förordningen den 10 Augusti 1877 skall erhålla följande lydelse:

1. Skrift, som etc. — — — författad.
2. Har författare vid utgifvandet af skrift genom tillkännagifvande å dess titelblad förbehållit sig uteslutande rätt att föranstalta om densammas öfversättande till ett eller flera uppgifna språk och har han sådan öfversättning utgifvit inom två år från der tid skriften först trycktes, vare under fem år från sistnämnda tid annan förbjudet att öfversättning deraf utgifva på det eller de språk, hvartill öfversättningsrätten sålunda blifvit förvarad.

dels äfven att 21 § skall lyda som följer:

Vid tillämpning af de i 3 §, 2 mom., 5, 7, 8, 9, 13 och 14 §§ gifna tidsbestämmelser etc. — — — meddelats.»

Nästan alla europeiska stater och flere amerikanska hafva genom lagar skyddat eganderätt till skrift¹⁾). Under skrift inbegripes i allmänhet — liksom enligt svenska lagens 1 § — om ock med något skiftande uttryckssätt, musikaliskt arbete i noter eller annan teckenskrift, naturvetenskaplig teckning, land- eller sjökarta, byggnadsritning eller annan dylik teckning eller afbildning, som ej, efter sitt hufvudsakliga ändamål, är att betrakta såsom konstverk. Rätten till *uppförande* af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete ordnas genom särskilda bestämmelser.

¹⁾ *Belgien.* Lagar 23 Sept. 1814 och 25 Jan. 1817, beslut 21 Okt. 1830. — *Brasilien.* Kriminallag art. 261. — *Canada.* Act. 26 Okt. 1875. — *Chili.* Lagar 24 Juli 1874 och 9 Sept. 1840. — *Danmark.* Lagar 29 Dec. 1857, 23 Febr. 1866 och 21 Febr. 1868. — *England.* Hufvudlagar: Acts 5 & 6 Vict. cap. 45, 7 Vict. cap. 12 och 15 & 16 Vict. cap. 12. — *Frankrike.* Lag 19—24 Juli 1793, lag 13 Juni 1795, dekret

Vid stiftande af lagar om eganderätt till skrift har man, i och för bestämmandet af deras omedelbara verksamhetsföremål, i olika lagar utgått från olika grundsatser.

En grundsats gör *utgifningsorten* till det härvid bestämmande. Så fordrar *engelsk* rätt, för att lemna engelskt skydd (*copyright*), att första offentliggörandet sker inom Storbritanniens gränser. Är det utlänning, som vill genom sådant utgifvande förvärfva engelsk *copyright*, måste han derjemte i utgifvandets ögonblick befinna sig inom *britiskt område*, under hvilken senare term, i motsats mot den förra, inbegripes hvarje plats, som står under engelskt herravälde. Så synes ock *nordamerikansk* rätt fordra för möjligheten att förvärfva nordamerikansk *copyright*, att utgifvandet sker inom Förenta Staternas område. Utländsk utgifvare måste derjemte vara inom Förenta Staterna domicilierad. Från grundsatsen om utgifningsorten såsom det för skydd mot eftertryck bestämmande utgick ock den *äldre franska* lagstiftningen (före 1852), likasom den *äldre tyska förbunds lagstiftningen*, och från samma grundsats utgå ännu de *österrikiska* och *danska* lagarne i ämnet. Man finner lätteligen, hurusom grundsatsen icke gifver ledning för det fall, att skrift ännu icke blifvit offentliggjord, likasom den äfven i andra hänseenden, särskildt med afseende å betydelsen af »utgifningsorten», lemnar öppet rum för tvekan och godtycklighet.

Man utgår derföre numera i allmänhet från en annan, hvilken — i motsats mot den förra, med hvilken *skriftens nationalitet*, om man kan tala om en sådan, blir det bestämmande — gör *författarens nationalitet* till det afgörande i frågan. Man stöder sig härvid derpå, att, då författarerätten har sin grund i författarens person, alla en inländsk författares skrifter —

22 Mars 1805, 28 Mars 1805 och 5 Febr. 1810; lag 3 Aug. 1844; dekret 28—31 Mars 1852; lag 8—15 April 1854; lag 14—19 Juli 1866; C. P. art. 425—427, 429. — *Grekland*. Kriminallag 30 Dec. 1833, art. 432 och 433. — *Italien*. Lagar 25 Juni 1865 och 10 Aug. 1875. — *Japan*. Lag 1875. — *Mexiko*. Civillag, voterad 1 Mars 1871, bok II, titel VIII. — *Nederlanden*. Lag 25 Jan. 1817. — *Norge*. Lag 8 Juni 1876. — *Amerikas Förenta Stater*. Revised Statute § 4948—71; 18 U. S. Stat. et Large, 78. — *Portugal*. Lag 8 Juli 1851; Kriminallagen art. 380 ff. — *Ryssland*. Kriminallagen, ukas 26 Jan. 1846 och 7 Maj 1857. — *Schweiz*. Konkordat mellan Zürich, Bern, Uri, Unterwalden, Glarus, Basel, Schaffhausen, Appenzell, Graubünden, Turgau, Tessin, Wallis, Genève, biträdt af Aargau, godkändt af Förbundsrådet 3 Dec. 1856. — *Spanien*. Lag, voterad 7 Juli 1877. — *Sverige*. Lag 10 Aug. 1877. — *Turkiet*. Beslut Jan. 1850 och 19 April 1857. — *Tyska riket*. Lag 11 Juni 1870, nu mera gällande för hela tyska riket. — *Venezuelas Förenta Stater*. Lag 19 April 1837. — *Österrike-Ungarn*. Kejsarligt patent 19 Okt. 1846.

men icke nödvändigt hvarje skrift på *inländskt förlag* — böra skyddas af den inländska lagen, skriften må vara författad på hvilket språk som helst, den må vara offentliggjord eller icke, den må, derest den är offentliggjord, vara det inom eller utom landet. Denna ståndpunkt intages af de *norska, tyska* och *finska* lagarne, hvilka dock derjemte skydda: den norska och den tyska, skrift, som utkommit på inländskt förlag, samt den finska, arbete af utländsk författare, som uppehåller sig i Finland och sitt arbete der utgifver. Nationalitetsgrundsatsen i denna mening, ehuru utan de nu anförda utsträckningarne deraf, hyllas ock af den svenska Lagen angående eganderätt till skrift af den 10 Augusti 1877, då den i sin 19 § stadgar, att »denna lag tillämpas på skrift af svensk medborgare; och anses skrift, som utan uppgifvet eller under diktadt författarens namn blifvit af svensk förläggare utgifven, vara af svensk medborgare författad, derest ej annat förhållande ådagaläggas.»

Skyddstiden sätta lagarne mycket olika.

Alla de anförda tillerkäna emellertid författare skydd mot eftertryck *under hans lifstid*, med undantag af *Förenta Staternas* och *Canadas*, som lemna sådant skydd endast för 28 år först, med möjlig förlängning för författare, hans enka och barn med ytterligare 14, sålunda för inalles 42 år, samt *Grekland*s, som medgifver endast 15 års tid, allt från första utgifvandet räknadt.

Nästan alla de lagar, som meddela författare skydd under hans lifstid, lemna, efter hans död, hans rättsinnehafvare ett till viss tid begränsadt skydd, utom *Mexikos*, som lemnar ett till tiden obegränsadt skydd mot eftertryck. Den begränsade skyddstiden efter författarens död för hans rättsinnehafvare är skiljaktig: i *Spanien* 80, i *Sverige, Norge, Danmark, Frankrike* och *Ryssland* 50, i *Japan* 30 med förlängning till 45, i *Italien* (författarens lifstid och) 40 år efter författarens död, dock minst 80 år efter första utgifvandet, på så sätt, att reproduktionen under författarens lifstid och minst 40 år efter första utgifvandet tillhör författaren eller hans rättsinnehafvare, men under återstående delen af skyddstiden är fri mot en afgift till dem af 5 procent af hvarje exemplars bruttopris, i *Tyska riket, Österrike-Ungarn* och *Portugal* 30, i *Belgien* och *Nederlanden* 20, i *Venezuelas Förenta Stater* 14, i *Brasilien* 10, i *England* (utom för författaren under hans lifstid) för författarens rättsinnehafvare 42 år efter första utgifvandet, dock i alla händelser 7 år efter författarens död, i *Chili* 5 år från författarens död, samt i *Schweiz* (utom för författaren under hans lifstid) 30 år efter första utgifvandet. Vissa lagar medgifva rättens utdöende, om förnyad publikation icke sker inom vissa år, eller medgifva, såsom Italiens och Mexikos, en expropriation från statens sida under vissa förutsättningar och vilkor, hvarjemte understundom särskilda privilegier äro i lagarne lemnade eller de tillerkäna statsmyndigheten rätt att meddela sådana.

För förvärfvande af skydds rätt eller för rätt att göra skyddet gällande stadga lagarne ofta åtskilliga formaliteter, såsom inregistrering, aflemnande af exemplar inom viss tid o. s. v.

Endast i sammanhang med nu anförda allmänna grunder för det skydd, i olika länders lagar lemnas åt litterära alster, kan betydelsen af det skydd mot öfversättning, som enligt samma lagar kan vinnas, fullt klart framstå. En öfverblick af de allmänna grunderna för skyddet mot eftertryck har derföre bort föregå framställningen af skyddet mot öfversättning.

Den moderna lagstiftningen fäster icke, såsom ofvan nämndt är, vid frågan om skydd mot eftertryck, afseende dervid, å hvad språk skriften är utgifven. Här af följer nu den allmänna regel, hvilken ock återfinnes i svenska lagens 3 §, att skrift, som författare låter *samtidigt* utgifva på olika (och å titelbladet uppgifna) språk, anses såsom på hvartdera af dessa språk författad, d. v. s. såsom original, samt åtnjuter skydd derefter. Det är likaledes allmänt antaget, att hvarje öfversättning, hvars utgifvande är tillåtet, anses som ett sjelfständigt arbete och åtnjuter samma skydd mot eftertryck som original, en hvar obetaget att med enahanda rätt göra *annan* öfversättning af samma skrift (jfr svenska lagens 4 §).

Beträffande åter *efterföljande öfversättning* och det skydd, som åt sådan kan förvärfvas mot *annan* öfversättning af samma skrift, gälla andra regler. Fransk domstolspraxis likställer öfversättning utan medgifvande med eftertryck. I andra länder har man icke ansett sig kunna gå så långt. Man har derstädes i allmänhet under vissa vilkor lemnat författare skydd mot öfversättning under fem års tid och stadgat, att, för erhållande af sådant skydd, en af författaren eller förläggaren ombesörjd öfversättning skall hafva börjat utkomma inom ett år samt hafva fullständigt utgifvits inom tre år efter utgången af det år, hvarunder originalet utkommit. I tyska lagen skyddas dock hvarje ursprungligen på dödt språk utgifvet verk mot icke-autoriserad öfversättning under originalverkets *hela skyddstid*. Författaren antages nemligen genom det språk, han valt, hafva vänt sig till *hela* den vetenskapliga världen, men också *endast* till denna. Finska lagen innehåller äfven (§ 6) att utgifningsrätt till inhemsk författares skrift ock innebär rätt att med andras uteslutande utgifva öfversättning deraf under hela skyddstiden till inhemskt språk, samt i fem år efter det skriften först utkom till annat språk; och att, om å titelblad till utländsk författares skrift förbehåll gjorts om rätt att utgifva öfversättning deraf, sådan rätt skall gälla i fem år efter det skriften först utkom; hvilket senare stadgande emellertid får sin betydelse först vid jemförelse med stadgandena i § 32, att bestämmelserna i förordningen gälla finsk författares arbete, vare sig det framträdit inom eller utom Finland, samt arbete af utländsk författare, som uppehåller sig i

Finland och sitt arbete der utgifver, och att stadgandena i förordningen kunna delvis eller i deras helhet, under vilkor af ömsesidighet, af kejsaren och storfursten förklaras tillämpliga jemväl på alster af författare i andra stater, med hvilka fördrag i sådant ämne afslutas. Utkastet till nu gällande *norska* lag innehöll ock stadgande om skydd mot öfversättning under fem år, ehuru detta uteslöts vid den slutliga granskning, förslaget undergick, innan det framlades för Stortinget. Enligt norsk lagstiftning är sålunda — likasom enligt *dansk* — rätt till efterföljande öfversättning fri. Så är ock förhållandet i *Sverige, Brasilien, Chili, Förenta Staterna* och *Ryssland*.

Det är nu emellertid gifvet, att ett skydd i inhemsk lag mot öfversättning får sin egentliga betydelse först genom det rättsskydd inom andra stater, hvilket en egare till skrift, som sålunda skyddas af inhemsk lag, möjligen kan förvärfva.

En internationel rätt i fråga om internationelt skydd för litterära alster kan utvecklas på trenne vägar: genom *inhemsk lags* erkännande af utländings rätt, vare sig *absolut* eller *under vilkor af reciprocitet*, eller genom sådant erkännande — ömsesidigt bindande — genom *internationella konventioner*.

Efter mångahanda meningsbrytningar och efter att redan i ämnet hafva (1851) afslutat konvention med England beslöt Frankrike att inslå på den *första* af dessa vägar och lemnade genom den ännu bestående lagen den 28 Mars 1852 utländska skrifter samma skydd som inhemska utan vilkor af reciprocitet, endast med vilkor, icke för skyddet i och för sig, men för rätt att anlita domstol, beträffande de ena såväl som de andra, att två exemplar skulle vara aflemnade uti nationalbiblioteket i Paris.

Nu visade sig, huru otillfredsställande i tillämpningen den *andra* ofvan antydda utvägen, att i *inhemsk lagstiftning* införa skydd *mot vilkor af reciprocitet*, verkligen är. Ehuru uti den preussiska lagen af 11 Juli 1837 § 38 förefans en klausul om allmän likställighet af de inom främmande stater utgifna skrifter med preussiska till det omfång, som preussiska skrifter skyddades af den främmande statens lagar (s. k. materiel reciprocitet), nekade likväl, äfven efter utfärdande af 1852 års franska lag, de preussiska domstolarne reciprocitet från Preussens sida, när den franska lagstiftningen såsom vilkor för att föra talan enligt lagen vid fransk domstol fordrade förutgående aflemnande af ifrågavarande skrift uti två exemplar i nationalbiblioteket i Paris, men preussisk rätt icke kände någon motsvarande förpligtelse. Då vid den materiella reciprociteten likhet kräfvades mellan ländernas lagstiftning med afseende äfven å betingelserna och förutsättningarne för skyddet, men olika länders lagar synnerligen i nämnda hänseende pläga förete skiljaktig-

heter, kan klausulen i särskilda lands lagstiftning om materiel reciprocitet knappt sägas hafva någon betydelse¹⁾.

Skall ett verkligt internationelt skydd vinnas, så måste alltså fordran af likhet mellan lagstiftningarne uppgifvas, och den grundsats uppställas, att författarerätten konstitueras i öfverensstämmelse med hemlandets lag äfven i förhållande till utlandet, men att dess verksamhet bedömes efter det lands lag, hvarest den göres gällande. Till genomförande af denna grundsats har äfvenledes Frankrike gifvit impulsen på den tredje ofvan antydda vägen, nemligen genom konventioner, afslutade med samtliga stater i Europa, med undantag af Sverige och Norge, Danmark, Grekland samt Turkiet och de nybildade, sjelfständiga staterna på Balkanhalfön²⁾. Storbritannien har afslutat sådana konventioner med Frankrike, Spanien, det forna konungariket Sardinien, Belgien, Preussen och en mängd andra forna tyska förbundsstater, dock hvarken med Bayern eller Württemberg³⁾. Preussen har konventioner med Frankrike, Storbritannien och Belgien⁴⁾.

¹⁾ En sådan förekommer dock ännu uti österrikiska patentet, 19 Oktober 1846, art. 39, samt uti italienska lagen af den 25 Juni 1865, art. 39.

²⁾ Nemligen med *Storbritannien*. 3 Nov. 1851, modifierad genom konv. 11 Aug. 1875. — *Spanien*. 15 Nov. 1853. — *Nederlanden*. 29 Mars 1855 med supplementarbestämmelse 27 April 1860. — *Ryssland*. 6 April 1861. — *Belgien*. 1 Maj 1861 med tvenne komplementardeklarationer 27 Maj 1861 och 7 Jan. 1869, satt åter i kraft 23 Juli 1873. — *Italien*. 29 Juni 1862. — *Preussen*. 2 Aug. 1862, med tilläggsprotokoll 14 Dec. 1864, ratificerad först 9 Maj 1865; biträdd under loppet af 1865 och 1866 af kurfurstendömet Hessen, Reuss, äldre och yngre linien, Saxen-Altenburg, Braunschweig, Saxen-Meiningen, Saxen-Weimar, Oldenburg, Schwartzburg-Rudolfstadt, Schwartzburg-Sondershausen, Hessen-Homburg, Waldeck-Pyrmont, Saxen-Coburg-Gotha, Lippe-Detmold, Schaumburg-Lippe, Anhalt-Dessau. — *Lybeck*, *Bremen* och *Hamburg*. 4 Mars 1865. — *Bayern*. 24 Mars 1865, utsträckt tillsvidare till Elsass-Lothringen genom additional-konventionen till Frankfurterfreden 11 Dec. 1871, art. 18. — *Frankfurt*. 18 April 1865. — *Württemberg*. 24 April 1865. — *Baden*. 12 Maj 1865. — *Konungariket Saxen*. 26 Maj 1865. — *Mecklenburg-Schwerin*. 9 Juni 1865, biträdd af Mecklenburg-Strelitz. — *Storhertigdömet Hessen*. 14 Juni 1865. — *Nassau*. 5 Juli 1865. — *Hannover*. 19 Juli 1865. — *Luxemburg*. 16 Dec 1865. — *Schweiz*. 30 Juni 1864. — *Portugal*. 11 Juli 1866. — *Österrike*. 11 Dec. 1866. — *Kyrkostaten*. 14 Juli 1867.

³⁾ Konv. med *Preussen* är af den 13 Maj 1846, biträdades sedermera af konungariket Saxen, Saxen-Weimar, Saxen-Meiningen, Saxen-Altenburg, Saxen-Coburg-Gotha, Braunschweig, Anhalt-Dessau-Cöthen, Anhalt-Bernburg, Schwartzburg-Rudolfstadt, Schwartzburg-Sondershausen och Reuss, äldre och yngre linien, samt utvidgades genom tilläggskonv. 14 Juni 1855. Med *Spanien* är en interimistisk konv. afslutad den 11 Aug. 1880.

⁴⁾ Konv. med *Belgien* är af den 28 Mars 1863.

Utskottet anser lämpligt att här lemna en framställning uti några stora hufvuddrag af den härigenom uppkomna konventionella rätten.

Hufvudprincipen uttalas i många konventioner uti samstämmande ordalag sålunda:

»Autorer till böcker, broschyrer eller andra skrifter, musikaliska kompositioner, arbeten i teckning, målning, skulptur, gravyr, litografi och till alla andra likartade produktioner på det litterära eller artistiska området skola ömsesidigt, i hvardera af de två staterna, njuta de förmåner, som der nu medfölja eller i framtiden af lagen förklaras skola medfölja eganderätten till litterära eller konst-alster, och de skola njuta samma skydd och samma lagliga utväg att göra det gällande mot hvarje kränkning af sina rättigheter, som om kränkningen skett mot egare till arbeten, som först offentliggjorts i detta land. Dock skola dessa fördelar vara dem tillförsäkrade endast för den tid, för hvilken deras rättigheter gälla i det land, hvarest originalpublikationen skett, och varaktigheten af desamma uti det andra landet skall icke kunna öfverskrida den tid, som af lagen blifvit bestämd för inhemska autorer.»¹⁾ Sålunda har t. ex. ett arbete, utgifvet i Belgien, hvarest skyddet upphör 20 år efter författarens död, i Frankrike, hvarest skyddet räknas till 50 år efter samma tidpunkt, skydd endast under 20 år efter denna tid, och å andra sidan har ett under nämnda 50 år i Frankrike skyddadt arbete skydd i Belgien endast under likaledes 20 år²⁾.

Konventionerna upptaga vidare åtskilliga detaljbestämmelser, medgifvande t. ex. vissa slags reproduktioner oberoende af de stadganden i ämnet, som kunna förefinnas i det ena eller andra landets lagar. Också innehålla de nästan alla följande klausul af stor praktisk betydelse:

»Artiklar ur tidningar eller periodiska samlingspublikationer, utgifna i det ena landet, kunna reproduceras eller öfversättas i det andra landets tidningar eller periodiska samlingspublikationer, med vilkor att källan angifves, hvarifrån de äro hemtade. Dock skall denna rätt icke utsträckas till reproduktion i ett land af artiklar uti tidningar eller periodiska samlingspublikationer, utgifna i det andra, då författarne formligen förklarar, uti samma samlingspublikation eller tidning, hvarest de offentliggjort dem,

¹⁾ Frankrikes konventioner med Baden, art. 1, Bayern, art. 1, Belgien, art. 1, Hessen art. 1, Italien, art. 1, Portugal, art. 1, Preussen, art. 1, Saxen, art. 1, Schweiz, art. 1, Würtemberg, art. 1 och Österrike-Ungarn, art. 1. Frankrikes konventioner med Nederländerna, art. 1, och med Ryssland, art. 1, 2, innehålla en analog bestämmelse. Konventionerna med Belgien, art. 1, och med Italien, art. 1, innehålla ock bestämmelse om behandling såsom den mest gynnade nation.

²⁾ Fransk-engelska konventionen art. 1 torde ock böra tolkas på likartadt sätt.

att de förbjuda reproduktion deraf. I intet fall kan detta förbud gälla för artiklar angående politiska frågor för dagen ¹⁾.

Med afseende å de formaliteter, som i det främmande landet erfordras för att kunna erhålla skydd mot eftertryck enligt konventionerna, kunna dessa delas uti tre klasser.

Några fordra på en gång inregistrering och aflemnande af ett exemplar af skriften inom viss tid (vanligen tre månader) efter utgifvandet af originalet ²⁾.

Andra fordra endast inregistrering ³⁾.

Vanligen kan dock inregistrering eller deposition ske antingen uti det land, i hvilket man vill förvara sin rätt, eller uti detta lands legation i det land, hvarest originalpublikationen sker.

Slutligen hafva de nyaste konventionerna ordnat saken på ett mycket enklare sätt: Der säges: »För att tillförsäkra alla slags tanke- eller konstarbeten skydd — — — är det nog att autorer eller utgifvare bevisa sin eganderätt genom att styrka, medelst ett certifikat af vederbörande offentliga myndighet i hvarje land, att arbetet i fråga är ett originalarbete, som, i det land, hvarest det utgifvits, åtnjuter lagligt skydd mot otillåtet eftertryck eller reproduktion ⁴⁾.

Eftertryckta skrifter äro i allmänhet enligt konventionerna förbjudna till införsel, försäljning eller utställande inom de respektive länderna, äfvensom till transit, från hvilket land de än härstamma.

Den särskilda frågan om öfversättningar företer större svårigheter. Nästan alla konventioner innehålla den bestämmelse, att en laglig öfversättning skyddas på samma sätt som original i det afseende, att ingen kan tillägna sig den utan medgifvande af öfversättaren, men att dermed ingen är betaget att utgifva annan öfversättning af samma skrift ⁵⁾.

¹⁾ Frankrikes konventioner med Baden, art. 9, Bayern, art. 9, Belgien, art. 8, Hessen, art. 9, Italien, art. 8, Nederländerna art. 4, Portugal, art. 8, Preussen, art. 9, Ryssland, art. 5, Konungariket Sachsen, art. 9, Schweiz, art. 9, 17, Württemberg art. 9, Österrike-Ungarn, art. 8. Konventionen med Storbritannien, art. 5, innehåller icke den sista bestämmelsen med afseende å politiska artiklar, men sådan bestämmelse är intagen uti protokollet öfver utväxlingen af ratifikationerna.

²⁾ Se t. ex. konventionen mellan Frankrike och Storbritannien, art. 8, Frankrike och Belgien, art. 3.

³⁾ Se t. ex. Frankrikes konventioner med Portugal, art. 2, Preussen art. 3, Sachsen art. 3, Schweiz, art. 3, 17 och 19, Österrike-Ungarn, art. 2.

⁴⁾ Frankrikes konventioner med Baden, art. 3, Bayern, art. 3, Hessen art. 3, Italien, art. 2, Luxemburg, art. 3, Ryssland, art. 3. Württemberg art. 3. Förhållandet är numera detsamma mellan Frankrike och Belgien på grund af deklARATIONEN den 7 Jan. 1869.

⁵⁾ Frankrikes konventioner med Baden, art. 5, Bayern, art. 5, Belgien, art. 5,

I konventionerna lemna de kontraherande staterna, dock icke Nederländerna och Ryssland, ömsesidigt skydd för autoriserad öfversättning mot annan sådan för viss tid, nästan alltid fem år från utgifvandet af den autoriserade öfversättningen. För erhållande af dylikt skydd måste förbehåll derom hafva skett, och, i allmänhet, i fråga om *icke-dramatiska arbeten*, utgifvandet af öfversättningen hafva påbegynts inom ett samt afslutats inom tre år samt, i fråga om *dramatiska arbeten*, öfversättningen utgifvits inom tre (någon gång 6) månader¹⁾. Konventionen mellan Frankrike och Italien, art. 3, fordrar reservation af öfversättningsrätt och öfversättningens utgifvande inom ett år, men lemnar ock förbud mot annan öfversättning för lika lång tid som för eftertryck af original. Konventionen mellan Frankrike och Österrike—Ungarn, art. 5, säger:

»Författare till hvarje arbete, publicerad uti ett af de två landen, njuter samma skydd som inhemska författare emot publikation i det andra landet, af hvarje öfversättning af samma verk, som han icke autoriserat, dock med villkor att i början af sitt arbete hafva tillkännagifvit sin afsigt att reservera sig rätten till öfversättning.»

Utom de svårigheter, hvartill dessa korta tidrymder för öfversättningens utgifvande gifva anledning, förefinnas ännu andra. Så fordras i allmänhet, utom att erforderliga formaliteter skola vara vidtagna för att i det utländska landet skydda originalet, att likartade formaliteter skola inom samma tider vidtagas beträffande öfversättningen.

Genom sådana bestämmelser förringas onekligen uti icke ringa grad betydelsen för författare, i synnerhet de mindre bemedlade, af rätten att kunna förvärfva sig internationelt rättsskydd.

Den nya spanska lagen har ordnat saken på ett egendomligt sätt. Egaren af en utländsk skrift kan nemligen få utöfva sin eganderätt under alla dess former efter sitt lands lagar; och erhålla rätt till öfversättning för samma tid, som den, under hvilken han eger originalet i det land, hvarest det först

Hessen, art. 5, Italien, art. 5, Nederländerna, art. 3, Portugal, art. 3, Preussen, art. 5, Ryssland, art. 2, Konungariket Sachsen, art. 5, Spanien, art. 2, Storbritannien, art. 2, Schweiz, art. 5 och 17, Österrike—Ungarn, art. 4.

¹⁾ Frankrikes konventioner med Baden, art. 6, Bayern, art. 6, Belgien, art. 6, Hessen, art. 6, Portugal, art. 5, Preussen, art. 6, konungariket Sachsen, art. 6, Schweiz, art. 6 och 17, Storbritannien, art. 3 och 4, Würtemberg, art. 6, och i konventionen mellan Tyskland och Italien. Konventionen mellan Frankrike och Spanien, art. 3 och 8, fordrar att, om arbetet endast består af en del, den autoriserade öfversättningen skall hafva utgifvits inom sex månader efter originalets offentliggörande.

offentliggjordes och enligt detta lands lagar. Autoriserad öfversättning, tryckt i utlandet, följer detta lands lagar; tryckt i Spanien, spansk lag.

Nordamerikas Förenta Stater skydda, äfven mot rent eftertryck, endast inom Förenta Staterna tryckta verk, och denna grundsats är i deras lagskipning till och med uttryckligen uttalad. Upprepade försök af England hafva ända sedan 1837 egt rum att åstadkomma en konvention, men allt hittills förgäfves.

Förutsättningen för att genom afslutande af konventioner med främmande makter kunna skydda inhemskt arbete mot utländsk öfversättning visar sig sålunda vara att kunna inom eget land lemna utländskt arbete samma skydd. Det är endast Frankrike, som, med likställighet inom sin lagskipning af otillåten öfversättning och eftertryck, med utländska makter, som icke skydda inländskt arbete mot öfversättning, ingått — för att genomdrifva grundsatsen — konventioner om full nationel behandling, d. v. s. skyddar inom eget land utländskt arbete mot öfversättning, utan att i dettas hemland åtnjuta skydd, ens för någon tid, för franskt¹⁾. Man kan emellertid icke inom eget land lemna utlänning bättre skydd än egna medborgare. Införande i inhemska lagstiftning af skydd för inländingar mot öfversättning af alstren utaf deras litterära verksamhet är sålunda förutsättningen för, att de skola kunna i utlandet komma i åtnjutande af något skydd mot utländsk öfversättning.

Det ursprungliga svenska förslaget till förordning i ämnet innehöll ock bestämmelser, att författare af skrift skulle vara berättigad att, med andras uteslutande, låta skriften utgifvas i öfversättning på annat språk; dock skulle han, i händelse skriften vore tryckt, iakttaga: att å titelbladet gjordes förbehåll om öfversättningsrätt; att inom tre månader efter originalarbetets utgifvande ett exemplar deraf aflemnades till Kongl. Biblioteket; att, ifrån sagda aflemnande att räkna, utgifvande af öfversättning till det eller de språk, hvartill öfversättningsrätt skulle bevaras, begyntes inom nio månader och fullbordades inom två år, och att inom samma tider till nämnda Bibliotek aflemnades ett exemplar af det i öfversättning utgifna. För

¹⁾ Genom 1852 års franska lag, jemförd med de af Frankrike afslutade konventionerna, uppstår det märkliga förhållande, erkänt äfven af fransmän sjelfve, att medborgare uti en stat, som icke har konvention med Frankrike, kunna erhålla skydd mot öfversättning såsom mot eftertryck, men, om deras stat ingått konvention, kunna erhålla sådant skydd endast för fem år. De finnas dock, som antaga, att för medborgare i stat, som ingått konvention, valet står öppet mellan att uppfylla vilkoren för det allmänna franska skyddet och sålunda förvärfva sig detta, eller att uppfylla konventionsvilkoren och erhålla skydd efter konventionen.

dramatiskt arbete skulle tidsbestämmelserna sålunda förkortas, att originalarbetet inom en månad från utgifvandet till Biblioteket aflemnades och att inom sex månader från aflemningsdagen den fullbordade öfversättningen blefve samma Bibliotek tillstäld. Bestämmelserna skulle tillämpas ej blott på svensk mans arbete, utan jemväl på utländings verk, som af svensk förläggare utgäfves, och, under förutsättning af ömsesidighet, kunna af konungen förklaras delvis eller i deras helhet, och med den utsträckning af tiden för skyddet mot öfversättning, som kunde finnas lämplig, gälla äfven för andra länders medborgares arbeten, som icke af svensk förläggare utgäfves.

På grund af de anmärkningar, som vid förslaget granskning af Högsta Domstolen framställes, uteslötos dock bestämmelserna om skydd mot öfversättning uti den Kongl. Propositionen till 1877 års Riksdag.

Uti denna proposition föreskrefs sålunda endast, att under den allmänna skyddstiden — författarens lifstid och femtio år efter utgången af det år, under hvilket han affider — en skrift icke, utan tillstånd af författaren, finge öfverflyttas till danska eller norska språket, enär svenska, norska och danska språken i förslaget betraktades såsom olika munarter af samma språk, likasom en på flere andra språk samtidigt utgifven skrift ej skulle få, utan författarens begifvande, till något af dessa språk öfversättas. Men med dessa undantag var öfversättningsrätten lemnad helt och hållet fri.

Den sålunda föreslagna öfversättningsfrihet vann icke bifall hos dåvarande Lag-Utskott. Utskottet yttrade i sådant afseende:

»Det synes Utskottet, att författarens rätt till alstren af hans andliga verksamhet ej bör vara inskränkt blott till det språk, hvori han sjelf klädt sina tankar. Författaren har ett helt naturligt intresse att kunna förekomma en dålig öfversättning af sitt arbete, och billigt synes också vara, att han må åtnjuta åtminstone någon del af den vinst, som öfversättningen kan medföra. Detta senare skäl har en särskild betydelse för författare å andra än de stora kulturspråken. Ett arbete på författarens eget språk, som har ett jemförelsevis ringa område, kan ej erhålla någon afsättning jemförlig med den, som en öfversättning till franska, tyska eller engelska språken kan påräkna, derest arbetet är af värde och författarens rykte stadgadt. Är rätten till öfversättning författaren förbehållen, kan denna i sådant fall ofta bereda honom vida större ekonomisk fördel än han kan påräkna af originalet. De ekonomiska villkoren för vetenskapligt och vittert författareskap äro ingalunda likgiltiga. Stå dessa lågt, måste den inhemska literaturen blifva derpå lidande och råkar lätt i förfall. Dennas plats intages då af främmande literatur, och en främmande folkandes skapelser komma att utgöra de bildade klassernas andliga näring. Ett sådant förhållande kan åter i

längden ej undgå att verka skadligt på ett lands nationella lif. Det har väl blifvit sagdt, att för ett folk, hvars språkområde vore så inskränkt, som det svenska, kunde ett band på öfversättningsfriheten icke undgå att verka hämmande på spridning af kunskap och upplysning. Behovvet för ett sådant folk att fullständiga sin egen litteratur med öfversättningar från utlandets bättre verk vore oändligt mycket större, än det som förefunnes hos folk med vidsträckt språkområde och betydligt rikhaltigare litteratur än den svenska; och det kunde befaras å ena sidan, att de utländska författarne skulle icke sällan fordra så höga arvoden för rättigheten att i svensk öfversättning utgifva sina arbeten, att vår inhemska litteratur komme att under skyddstiden sakna mångt värdefullt utländskt verk, och å den andra sidan, att de utländska förläggarne i allmänhet icke skulle bjuda de svenska författarne någon motsvarande godtgörelse för rättigheten att öfversätta svenska arbeten. Men öfver dessa betänkligheter står den grundsats, att man vid lagstiftning icke får, af hänsyn till hvad som möjligen kan vara mera eller mindre nyttigt, afvika från hvad som rätt är; och rätt synes det Utskottet vara att åt författare bereda skydd lika väl mot öfversättning som mot rent eftertryck af hans arbete.»

»Detta synes också så mycket viktigare, som Utskottet, enligt hvad här nedan omförmäles, icke kunnat godkänna det föreslagna stadgandet derom, att lagen skall tillämpas jemväl på utländings skrift, som utgifves af svensk förläggare, hvarigenom åter utländska författare betagas möjlighet att genom enskild uppgörelse med förläggare förskaffa sin skrift författareskydd.»

»Utskottet har emellertid ansett hvarken lämpligt eller behöfligt att stadga lika långt skydd mot öfversättning som mot eftertryck. Fall kunna stundom förekomma, då det ej ligger i författarens intresse att föranstalta om en öfversättning af sin skrift, och ett förbud för annan att gå i författning härom skulle för sådan händelse, utan något gagn för författaren, endast hindra dem, som ej förstode dennes språk, att draga nytta af hans arbete. Vill eller kan författaren ej sjelf eller genom annan öfversätta sin skrift, kan ej skäligen begäras, att sådan öfversättning, af undseende för hans rätt, skall helt och hållet förbjudas. Författarens rätt i förevarande hänseende synes Utskottet väl och tillräckligt tillgodosedd, om hans skrift skyddas mot öfversättning under en viss kortare tid, t. ex. af fem år från det originalet utkom, och under vilkor, att han inom två år från samma tid om öfversättningen föranstaltar.»

Dessa af 1877 års Lag-Utskott uttalade åsigtter delar nuvarande Lag-Utskott och tillstyrker derföre bifall till motionärens förslag, hvilket uti allt hufvudsakligt är lika lydande med de bestämmelser uti ämnet, 1877 års Lag-Utskott föreslog.

Förslaget blef visserligen icke af Kamrarne godkänt, men Utskottet tror dock för sin del, i likhet med motionären, att den tid, som sedan dess gått, icke lemnat rättsuppfattningen i förevarande hänseende utan utveckling. Utskottet har visat, huru på grund af en mängd internationella konventioner skydd för tryckt skrift, deruti inbegripet äfven skydd, under vissa villkor, mot öfversättning af sådan skrift på i allmänhet fem års tid kan sägas hafva öfvergått till europeisk internationel rätt, och Utskottet finner äfven för vårt land tiden vara inne att möjliggöra afslutande, på grund af § 19 i lagen om eganderätt till skrift, af internationella öfverenskommelser, som mot öfversättning utan medgifvande skydda inhemske författare i utlandet och utländske i Sverige.

Äberopande i öfrigt de uti motionen anförda skäl, får Utskottet alltså, med tillstyrkande af bifall till Herr Wieselgrens förevarande motion, hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande

Förordning angående förändrad lydelse af 3 och 21 §§ i Lagen angående eganderätt till skrift den 10 Augusti 1877.

Härigenom förordnas, att 3 och 21 §§ i Lagen angående eganderätt till skrift den 10 Augusti 1877 skola erhålla följande förändrade lydelse:

3 §.

Skrift, som författare låter samtidigt utgifva på olika och å titelbladet uppgifna språk, varde ansedd såsom på hvardera af dessa språk författad.

Har författare vid utgifvandet af skrift genom tillkännagifvande på titelbladet förbehållit sig uteslutande rätt att föranstalta om öfversättning af densamma till ett eller flere uppgifna språk, och har han, inom två år från den tid skriften först trycktes, sådan öfversättning utgifvit; vare under fem år från nämnda tid annan förbjudet att öfversättning deraf utgifva på det eller de språk, hvartill öfversättningsrätten sålunda blifvit förvarad.

21 §.

Vid tillämpning af de i 3 § 2 mom., 5, 7, 8, 9, 13 och 14 §§ gifna tidsbestämmelser inberäknas icke det kalenderår, under hvars lopp det förhållande inträffat, med afseende hvarå bestämmelsen meddelats.

Stockholm den 6 Mars 1882.

På Lag-Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Reservationer:

af Herrar Friherre *Hamilton*, *Lothigius* och *Hasselrot*.

Rättelse:

sid. 4, noten, rad. 9 nedifr. står: »Amerikas Förenta Stater», läs: »Nord-amerikas Förenta Stater».

sid. 12, rad. 4 och 5 uppifr. står: »lagskipning», läs: »lagstiftning.»